

Fellesforbundet

Fellesforbundet ble stiftet 8. mai 1988. Dette heftet er laget i forbindelse med forbundets 25 års jubileum. Heftet er ikke noen historisk skrift, snarere en enkel framstilling av noen av de sakene som har opptatt forbundet i disse 25 årene. Da forbundet ble stiftet, bestod det av Jern og Metall, Norsk Papirindustriarbeiderforbundet, Norsk Bygningsindustriarbeiderforbund, Bekledning, og Skog og Landarbeiderforbundet. I 2006 ble Norsk Grafisk forbund en del av Fellesforbundet, og Hotell og Restaurantarbeiderforbundet fra 2007.

Forbundet har om lag 150.000 medlemmer, og er det største LO-forbundet i privat sektor.

Forbundsstyret består av en forbundsledelse på sju, og 28 tillitsvalgte fra hele landet.

Mellom landsmøtene som holdes hvert fjerde år, er representantskapet det øverste organ. Det består av 73 medlemmer, 35 fra forbundsstyret og 38 tillitsvalgte valgt av landsmøtet.

Forbundet har 12 ulike tariffråd som velges for to år i gangen, og som har som oppgave å ta seg av spesielle oppgaver og tariffspørsmål knyttet til de ulike bransjer.

Forbundet organiserer ansatte i verkstedindustrien, byggenæringen, ansatte i jord- og skogbruksbedrifter,

havbruk, innenfor tekstilbransjen, trykkerier og aviser, hotell- og restaurantansatte, ansatte i papirfabrikkene, bilbransjen, enkelte grupper i flybransjen og innenfor arbeidsmarkedsbedriftene.

Forbundets hovedkontor ligger på Lilletorget 1 i Oslo, mens det er 17 distriktskontorer over hele landet. Forbundet har totalt 140 ansatte.

Fellesforbundet

25 år - saker verdt å kjempe for

Tekst: Arne Sellæg • Layout og design: LO Media • Trykk: Ålgård Offset AS

Bildet på forsiden er laget av tre annonser som er produsert i forbindelse med Fellesforbundets 25 års jubileum. Annonsene vil bli vist i mer enn 100 aviser over hele landet og vil ellers være å finne på reklametavler og plakater under markeringsuka i juni.

www.fellesforbundet.no

**“RETT TIL ANSTENDIG LØNN.
TIL Å SI FRA, TIL Å
VÆRE SYK. TIL Å VÆRE
LIKEVERDIG.”**

VI JOBBER MED DET.

**“RETT TIL Å DELTA. PRØVE
SEG FRAM OG MESTRE. TIL
BARE Å VÆRE DER.”**

INGEN ÅRSÅK.

**“RETT TIL Å GJØRE
ALVOR AV DRØMMER.
TIL Å ORKE, TIL Å BIDRA.
TIL Å LEVE.”**

INGEN ÅRSÅK.

Fellesforbundet

25 år - saker verdt å kjempe for

Fellesforbundet, 25 år 1988 – 2013

En historisk begivenhet i norsk fagbevegelse

Fagbevegelsen har vært nødt til å tilpasse seg endringene i samfunn og arbeidsliv. Mange fagforbund har i åras løp slått seg sammen med andre forbund, og det har i tillegg dukket opp nye forbund.

De store endringene i norsk samfunns- liv etter krigen kom i 1960 og 1970 årene. Etterkrigstid og rasjonerings-inger var over. En ny arbeidsdag stod for døren. Dette fikk også konsekvenser for fagbevegelsen.

Det var et samarbeid om trykking av fag- blader som var den første spire til dannelsen av Fellesforbundet. Trykkerisamarbeidet utviklet seg til å bli et felles fagblad som så dagens lys før dannelsen av Fellesforbundet.

Det var et godt lutfiskmåltid som fikk fart på prosessen. De tre forbundslederne Lars Skytøen, Jern og Metall, Odd Isaksen, Bygning og Rolf Hauge, Papir, fikk under dette måltidet luftet en del tanker om å danne et nytt kjempeforbund i privat sektor. Tanken hadde riktig nok vært diskutert mange ganger før når forbunds-

Fra stiftelseslandsmøtet i 1988.

lederne møtte hverandre i ulike sammenhenger. Nå ble det fart i sakene, og arbeidet med sammenslutning satt i gang.

Strukturendringene i samfunnet, ikke minst innenfor næringer hvor disse forbundene hadde sine medlemmer, var for lengst påtakelige. Medlemsraset var merkbart, særlig innen Bekledning

og Skog og Land. I verkstedindustrien skjedde det store og dramatiske endringer. Skipsverftene som tidligere fantes i nesten hver eneste by langs kysten, opplevde en dramatisk nedgang. Statlige bedrifter som Norsk Jernverk og Kongsberg Våpenfabrikk var i alvorlig krise. Jappetiden herjet. Det var på tide for fagbevegelsen å tenke nytt.

Ideen bak det nye forbundet var å skape et kraftig fagforbund som kunne sette dagsorden i samfunnsdebatten, drive fram viktige tariffpolitiske saker og ha en sterk politisk innflytelse. De som la til rette for det nye forbundet forsto at tida var inne til å endre organisasjonene for å kunne nå disse målene.

Lars Skytøen stod i spissen for samarbeidsrådet mellom de fem forbundene, og fikk oppdraget med å utrede sammenslutningen. Dette var fem forbund med lang historie bak seg, de eldste over 100 år, og som hadde utviklet sin egen kultur.

Det er ikke uten videre lett å forene ulike kulturer og mange ulike tariffavtaler. Noen hadde lokal forhandlingsrett, andre ikke. Og «fagforbunds-egoismen» var til stede hos enkelte. Det er alltid vanskelig å si farvel til det kjente, og ønske noe helt nytt velkommen. Men tiden var moden. På selve fredsdagen 8. mai 1988 var all uenighet lagt til side, og det nye forbundet klar til å ta fatt på den nye arbeidsdagen. ♦

Fellesskap vår framtid

FORBUNDET

Fakta

■ 1983: De første initiativ til å etablere et nytt forbund blir tatt av Norsk Jern- og Metallarbeiderforbund, Norsk Bygningsindustriarbeiderforbund og Norsk Papirindustriarbeiderforbund som inngår en samarbeidsavtale og etablerer et samarbeidsråd som ledes av Jern og Metall-formann Lars Skytøen.

■ 1986: Første utgave av felles fagblad, Magasinet for fagorganiserte, kommer ut.

■ Høsten 1986: Landsmøtet i Jern og Metall vedtar med stort flertall å gå sammen i et nytt, stort industriforbund. Landsmøte i Bekledning gjør det samme i mai 1987 som det siste av de fem forbund som slår seg sammen.

■ 8. mai 1988: En nærmest enstemmig kongress med 700 delegater fra fem fagforbund vedtar etableringen av Fellesforbundet. Disse fem var: Jern- og Metall, Bygning, Papir, Bekledning og Skog og

Land. 1. januar 2006 ble Norsk Grafisk Forbund en del av Fellesforbundet, og 1. juni 2007 fulgte Hotell- og Restaurantarbeiderforbundet etter. I dag har Fellesforbundet om lag 150.000 medlemmer.

■ Disse har vært forbundsledere:
John Stene (1988-1991)
Kjell Bjørndalen (1991-2007)
Arve Bakke (2007-

Cecilie Søllesvik (38),

leder av Fellesforbundet avdeling 65

Hva betyr Fellesforbundet for deg?

– Fellesforbundet hjalp meg da jeg var 19 år da jeg «mista» jobben fordi jeg var jente. I snart 15 år har jeg som klubbleder og nå avdelingsleder, fått lov til å være med å bidra sammen med andre tillitsvalgte for å hjelpe medlemmene med små og store problemer. Fellesforbundet har betydd mye for meg. Jeg er utrolig privilegert som får lov å jobbe sammen med så mange flinke folk, og bidra til at vi får et bedre og mer rettferdig arbeidsliv.

– Hva mener du er det viktigste Fellesforbundet har fått utrettet for medlemmene på disse 25 årene?

– Store saker for 25 års jubilaranten er AFP, den 5. ferieuken og to uker betalt pappapermisjon. Det viktigste er likevel at Fellesforbundet alltid er der i hverdagen! Du får kontakt på telefon, mail, eller besøk. Det viktigste er å hjelpe alle de som til daglig trenger oss, enten det gjelder manglende lønn, trakassering, næringspolitikk eller sosial dumping. ♦

Endringer i krav om arbeidstid

Innarbeidingsordninger har blitt mer og mer vanlig på store anlegg. Her et bilde fra Nyhamna utenfor Molde.

Kampen for kortere arbeidstid har vært et av kjernekravene helt siden LO og norsk fagbevegelse så dagens lys mot slutten av 1800-tallet. Gradvis har den daglige og ukentlige arbeidstiden blitt forkortet, og ferien blitt lengre. De siste 25 årene har tariffoppgjørene vært viktigst for å endre arbeidstid og forlenge ferien. Dette har blant annet skjedd ved at man i oppgjøret i 2000 oppnådde enighet om fire ekstra feriedager knyttet til tariffavtalen, to dager fra 2001 og to dager fra 2002. I tillegg til den lovfestede "Grodagen", utgjør dette en femte ferieuke.

Paradoksalt nok var det den berømte lockouten som daværende Norsk Arbeidsgiverforening (N.A.F.) satte i verk i mai 1986, som banet veien for en arbeidsuke på 37,5 timer, som fortsatt er den fastsatte arbeidstiden i de fleste yrker den dag i dag. Denne lockouten ble på mange vis skjellsettende for norsk arbeidsliv.

Det er andre sider av arbeidstiden enn lengden på arbeidsdagen og ferielengden som opptar Fellesforbundet i dag. Det er innarbeidings- og rotasjonsordninger

basert på gjennomsnittsberegning av arbeidstida.

Innarbeidelse av arbeidstida har vært praktisert i mange år for oppdrag med overnatting utenfor hjemmet, særlig innenfor bygg- og anleggssektoren. I stedet for å sitte på brakka kveld etter kveld uka gjennom og komme hjem trøtt og sliten sent fredag kveld, var det mange som heller ville jobbe lengre dager de fire første arbeidsdagene, og få fri fredag. Dermed kunne de få tre sammenhengende fridager uten at det gikk utover den ukentlige arbeidstiden. I første omgang ble dette regulert på den enkelte arbeidsplass. Etter hvert som innarbeidingsordningene ble mer omfattende ble de tariffestet.

De ansatte som jobbet ved det store gassanlegget på Melkøya utenfor Hammerfest, var de første som fikk avtalt en rotasjonsordning hvor det ble jobbet to uker med tre uker fri. Siden fikk man tilsvarende ordninger ved andre store olje- og gassanlegg. Etter hvert er også ordningen innført i verftsindustrien.

Fellesforbundet har vært en viktig pådriver for å få dette til etter initiativ fra medlemmene. Med lengre daglige turnuser som gir lengre sammenhengende fritid, kan folk fortsette å bo der de kommer fra, og slipper å måtte flytte hus og hjem nærmere arbeidsstedet. Forbundet har også jobbet for å få lik arbeidstid for alle grupper som arbeider offshore.

– Dette er en prosess som vi langt fra er ferdig med. For oss er det viktig at det tas skikkelig hensyn til helse, miljø og sikkerhet (HMS) i denne prosessen, understreker Arve Bakke.

– Vi ser ikke noe behov for å kutte ned på arbeidstida ytterligere. Det vil bare skape mer press på den tida folk står i jobb. Vi vil heller bruke kreftene på hvordan den arbeidstida vi har til rådighet skal utnyttes best mulig, med tilstrekkelig hensyn til HMS og bedriftenes konkurransevne. Slik vi ser det i dag vil det ikke komme noe krav om kortere, daglig arbeidstid fra oss, slår forbundslederen fast. ♦

Fellesforbundet i front under tariffoppgjørene

Penger i lønningsposen – som det het i gamle dager – eller penger på lønnskontoen – som vi sier i dag – er selvsagt noe av det viktigste en fagforening skal drive med. Men vedtektene til forbundet slår fast at arbeidet med å bedre arbeidsvilkårene er like viktig.

Det er neppe for sterkt tatt i å hevde at

Fellesforbundet er gitt en helt spesielt viktig rolle i det norske lønssystemet. Først og fremst skyldes det frontfagmodellen som de aller fleste, både fagforbund, arbeidsgivere, myndigheter og økonomiske eksperter, støtter opp om. Prinsippet som følges i frontfagsmodellen er at lønnsveksten i samfunnet må tilpasses det den konkurranseutsatte delen av næringslivet

over tid kan leve med. Medlemmene har liten glede av lønnstillegg som fører til at de mister jobben.

Frontfagsmodellen innebærer at forhandlingene i privat sektor starter først. Når det er forbundsvis oppgjør er det Fellesforbundet som går i front, mens LO går i front når det er samordnede oppgjør. Dermed er Fellesforbundet, og den viktige motparten, Norsk Industri, gitt oppgaven på vegne av norsk arbeidsliv og legge grunnlaget for en samordning av lønnsdannelsen i Norge. Lokale lønnsforhandlinger er viktige. De gir muligheter til å tilpasse lønnsveksten ut fra situasjonen på den enkelte bedrift. Jobber du på en bedrift som går godt, kan du ta ut mer i lokale forhandlinger enn du kan på en bedrift som sliter økonomisk.

Det inntektspolitiske samarbeid med myndighetene har vært viktig både for Fellesforbundet og LO de siste 25 årene. Starten for det nye forbundet innenfor tariffsektoren var ikke den beste for å si det mildt. I det dramatiske året 1986 måtte Gro Harlem Brundtland og hennes >>

Mekling for Riksavtalen for hotell og restaurant i 2012. På bildet noen av medlemmer av forbundets forhandlingsdelegasjon siste meklingsnatt.

Jan Wiggo Hagelokken (51),
leder av Fellesforbundet avdeling 670

– Hva betyr Fellesforbundet for deg?

– For meg betyr Fellesforbundet trygghet og fellesskap. Det unike med Fellesforbundet er at her møtes arbeidere og tillitsvalgte fra svært ulike yrker, på tvers av bransjegrenser. Dette gir Fellesforbundet den nødvendige slagkraft til å få gjennomslag for saker som er viktig for medlemmene. Det kan være tariffsaker, faglige saker eller politiske saker. Jeg opplever også at Fellesforbundet nyter stor respekt hos arbeidsgiverne.

– Hva mener du er det viktigste Fellesforbundet har fått utrettet for medlemmene på disse 25 årene?

– Det viktigste som er oppnådd, mener jeg er selve sammenslåingen av de gamle forbundene til ett slagkraftig felles forbund. Vi har flere ganger sett at Fellesforbundet går i spissen når større reformer skal kjempes gjennom. Siste eksempel er innleiebestemmelsene som har kommet med i alle overenskomstene. Uten et solid sammensveiset fellesskap ville dette vært umulig. ♦

regjering devaluere krona som en av sine første oppgaver etter at de overtok regjeringsmakten i mai. To år senere kom lønnsloven som i sterk grad regulerte hvor mye som kunne gis i lønn. Samtidig var norsk økonomi inne i en av sine alvorligste kriser etter krigen. Arbeidsløsheten steg, boligrenta var en tid så høy som 15 prosent, bankene fikk problemer, samtidig som vi fikk en rekke gjeldsofre.

Det var tid for Solidaritetsalternativet. LO-leder Yngve Hågensen hadde full støtte i forbundet i at beskjedne lønnskrav skulle være fagbevegelsens bidrag i det som ble kalt «Jobb nr. 1», kampen mot arbeidsledigheten. LO godtok at lønnstakerne skulle nøye seg med en kjøpekraftsforbedring på bare en halv prosent i året, mot at myndigheter og arbeidsgivere gjorde sitt til å få ledigheten ned og «betalte» lønnstakerne med sosiale tiltak som avtalefestet pensjon.

Medisinen virket. Ledigheten gikk sakte, men sikkert ned, boligrenten sank og bankene kom på fote igjen. Og ikke minst kjøpekraften for lønnstakerne ble vesentlig bedre enn den halve prosenten de var lovet.

- Solidaritetsalternativet var ved siden av de nye pensjonsordningene noe av det viktigste og mest meningsfulle jeg var med på som forbundsleder, sier den mangeårige forbundslederen Kjell Bjørndalen.

- Reallønnsveksten har vi fått til ikke minst fordi vi i alle år har hatt et meget godt og tillitsfullt samarbeid med myndigheter og arbeidsgivere. Vår politikk har alltid vært samarbeid og ikke konfrontasjon. Det har gitt de gode resultatene vi ser i dag. Tillit mellom partene har vært nøkkelen til suksess, mener forbundsleder Arve Bakke.

Uravstemningene i Fellesforbundet er et avgjørende redskap for å få demokratiet til å fungere. Her er et bilde fra uravstemningen for byggfagene i Tromsø.

For Fellesforbundet har det vært et viktig prinsipp at det i alle forhandlingsdelegasjonene skal være et flertall av medlemmer som kommer fra bedriftene og lønnes etter de enkelte overenskomter. Det er de lokale tillitsvalgte som skal kjenne på pulsen hva medlemmene mener er viktige og hvor smertegrensen går under et oppgjør.

Det er medlemmene som til slutt skal si sin mening om resultatet av et tariffoppgjør. Derfor har uravstemningene blitt et avgjørende redskap i å få demokratiet til å fungere. Fellesforbundet har langt bedre oppslutning om sine uravstemninger enn de fleste andre LO-forbund. Dette skyldes en god tilrettelegging fra forbundets side og et ekte engasjement fra lokale tillitsvalgte. Demokratiet er på sitt beste når oppslutningen om en uravstemning er høy.

En uravstemning kan imidlertid også føre til konflikter. Ved to hovedoppgjør har medlemmene svart nei i uravstemning. I 1996 ble det nei for Verkstedoverenskomsten og Fellesforbundet fikk sin første streik som varte i ti dager. I 2000 var det samordnet oppgjør, og et nei førte til at også forbundets

medlemmer måtte ut i en seks dagers streik. I tillegg har forbundet hatt tre streiker. I 2006 og i 2010 var det streik i byggfagene som følge av at meklingen ikke førte fram. I 2004 var det en 11 dagers streik for medlemmer som var omfattet av Verkstedoverenskomsten for Forsvaret. ♦

Reallønnsutviklingen 1988 – 2012

1988	- 0,8	2001	1,8
1989	0,4	2002	3,7
1990	1,4	2003	1,0
1991	1,3	2004	3,2
1992	0,7	2005	1,8
1993	0,1	2006	1,3
1994	1,5	2007	4,7
1995	0,9	2008	1,8
1996	3,0	2009	1,8
1997	1,1	2010	1,1
1998	3,3	2011	3,0
1999	2,3	2012	3,2
2000	1,4		

Dette gir en samlet reallønnsvekst på 57,2 prosent i løpet av 25 år.

Eldar Myhre (63),

tidligere leder av Fellesforbundet
avdeling 25

– Hva betyr Fellesforbundet for deg?

– Jeg ble første gang tillitsvalgt i 1978. Siden har jeg hatt tillitsverv på ulike nivå i Jern og Metall, og etter det stiftelsen av Fellesforbundet. Det har vært oppturer og nedturer, men Fellesforbundet har blitt en livsstil for meg.

– Hva mener du er det viktigste Fellesforbundet har fått utrettet for medlemmene på disse 25 årene?

– Det viktigste som har skjedd i perioden, skjedde faktisk to år før stiftelsen. I 1986 trodde NHO at de med Willoch-regjeringen i ryggen kunne diktere en fagbevegelse som de trodde var blitt svak. De gikk til en lockout som rammet både metallindustrien og hotell- og restaurantnæringen. Resultatet ble en knusende seier for oss organiserte, og en lærepenge som fortsatt sitter i arbeidsgiversida. Derfor er fagbevegelsen i Norge fortsatt sterk der LO i EU gisper etter luft. ♦

Fakta

■ Tariffoppgjørene er ikke bare en kamp om penger, men også om arbeidstid, arbeidsvilkår og sosiale goder.

■ Tariffoppgjørene siden 1988 har vært vekselvis samordnede og forbundsvise oppgjør. I de forbundsvise oppgjørene er det alltid Fellesforbundet som har forhandlet først.

■ Hovedoppgjørene har i de siste 25 åra gitt relativt beskjedne kronetillegg. Tilleggene har ofte ligget på rundt én krone i generelt tillegg til alle, og gjerne femti øre eller ei krone ekstra til lavtlønnede. Det har også blitt gitt særskilte lav- og likelønntillegg.

■ Fellesforbundet har flest minstelønnsoverenskomster med lokal forhandlingsrett, men også noen få overenskomster som er normallønnsoverenskomster uten lokal forhandlingsrett.

■ Antall tariffavtaler (overenskomster) i forbundet er redusert fra 70 til vel 30 på de 25 årene forbundet har eksistert.

■ Verkstedoverenskomsten var Norges første tariffavtale og har trolig også vært den viktigste tariffavtalen i norsk arbeidsliv. Fra 2012 inngår den i Industriooverenskomsten.

Fellesforbundet har hatt flere streiker i løpet av 25 år. Bildet her er fra byggstreiken i 2010.

Omfattende internasjonalt engasjement

Fellesforbundet har et godt koordinert og omfattende internasjonalt engasjement.

Fellesforbundet ble født i opptakten til EU-striden og EØS-medlemskapet. Allerede tidlig befestet Fellesforbundet seg som en sterk støttespiller for norsk tilslutning til EØS-avtalen. Forbundet har vært

klar på betydningen av avtalen for norsk industris adgang til det indre marked.

Faglige rettigheter har stått sentralt i Fellesforbundets internasjonale arbeid. Forbundet har sammen med våre internasjonale bransjeorganisasjoner framforhandlet globale rammeavtaler med fire

norske multinasjonale konsern. Vi var en aktiv støttespiller til det norske Initiativ for Etisk Handel som ble stiftet i 2000, og har siden deltatt i organisasjonens styre. Vi har tatt i bruk klagemekanismene i OECDs retningslinjer for multinasjonale selskap og i de etiske retningslinjene for Statens Pensjonsfond Utland og forbundet er representert i regjeringens konsultasjonsorgan knyttet til næringslivets samfunnsansvar siden 2012.

I tillegg er forbundet en aktiv støttespiller for LO/IFS, som forvalter LO og forbundenes internasjonale solidaritetsprosjekter som finansieres over NORAD-rammen. I 1999 vedtok forbundets landsmøte å bidra økonomisk til at forbundets lokalapparat skulle engasjere seg i internasjonalt solidaritetsarbeid.

Forbundets posisjon i internasjonal fagbevegelse har styrket seg i løpet av årene, og flere tillitsvalgte i forbundet har vært representert i styret for nordiske, europeiske og verdensomspennende føderasjoner. Det gjenspeiler at forbundet har satt seg i respekt for sitt internasjonale arbeid og har tillit også utenfor landets grenser.

Internasjonalt solidaritetsarbeid er mer enn utbredelse av faglige rettigheter. Norsk Folkehjelp er fagbevegelsens humanitære solidaritetsorganisasjon. Det har derfor helt siden Fellesforbundets opprinnelse vært naturlig å støtte Folkehjelpas internasjonale arbeid, særlig ved humanitære innsamlingsaksjoner. Siden landsmøtet i 2007 har Fellesforbundet hatt et aktivt og konkret prosjektsamarbeid med Norsk Folkehjelp. I landsmøteperioden fram til 2011 omfattet dette samarbeidet Folkehjelpas prosjekter i de palestinske områdene, mens det i inneværende landsmøteperiode omfatter prosjektene i Sør-Afrika og det sørlige Afrika.

Når vi går ut av de første 25 årene ser internasjonal fagbevegelse veldig annerledes ut enn den gjorde da Fellesforbundet ble stiftet. Fellesforbundet har klart å tilpasse seg endringene og har også vært aktiv i prosessen med å tilpasse internasjonal fagbevegelse til den virkeligheten vi lever i. De neste 25 årene vil vise en sterkere internasjonalisering av fagbevegelsen og Fellesforbundet er klar til å ta sin del av ansvaret. ♦

Fellesforbundets leder Arve Bakke (til høyre) og nestleder Anders Skattkjær (til venstre) sammen med forbundets leder gjennom 16 år Kjell Bjørndalen, fotografert under dannelse av den verdensomspennende føderasjonen IndustriAll Global Union.

Statsminister Gro Harlem Brundtland var gjest under stiftelseslands-møtet i Fellesforbundet og måtte der tåle en del kjeft for regjeringens politikk. Her fotografert sammen med tidligere formann for Norsk Jern og Metallarbeiderforbund og en av arkitektene bak dannelsen av Fellesforbundet, Lars Skytøen.

Fagligpolitisk arbeid og samarbeid

Det fagligpolitiske samarbeidet, altså samarbeidet mellom Arbeiderpartiet og fagbevegelsen, har vært et fundament for LO og forbundene. Dette samarbeidet har vært med på å forme det norske samfunnet og vår samfunnsmodell. Gjennom det fagligpolitiske arbeidet har vi bidratt til å skape et samfunn med økt likeverd og respekt for arbeidets verdi og arbeidstakernes rolle.

Skal forbundet kunne kjempe for medlemmenes interesser, må vi ha et sterkt

engasjement som strekker seg langt utenfor bedriftenes porter.

I stor grad handler politikk om innflytelse og makt. Det betyr at Fellesforbundet må arbeide faglig gjennom forhandlinger med arbeidsgiver og arbeidsgiverorganisasjoner. Men vi må også arbeide politisk fordi mye av medlemmenes arbeids- og sosiale vilkår blir bestemt politisk, enten det er i kommunestyre eller på Stortinget. Fellesforbundets hovedsamarbeids-

partner har i alle år vært Arbeiderpartiet, men forbundet har i mange saker kontakt med alle de politiske partiene.

Også i tida framover vil det være viktig med fagligpolitisk arbeid. Samfunnet er ikke ferdig formet en gang for alle, og reformer varer ikke evig. Nye utfordringer i samfunnet kan skape behov for nye reformer. Derfor vil Fellesforbundet prioritere fagligpolitisk arbeid og samarbeid. ♦

Mads Wiik Kleven (29),

leder av Fellesforbundet
avdeling 747 Unionen fagforening

– Hva betyr Fellesforbundet for deg?

– Fellesforbundet betyr styrke, samfunnsengasjement og ansvar, samt trygghet i arbeidslivet.

– Hva mener du er det viktigste Fellesforbundet har fått utrettet for medlemmene på disse 25 årene?

– Det viktigste Fellesforbundet har fått til for medlemmene, er AFP-ordningen og at de sørger for å være det ledende forbundet i kampen mot sosial dumping og for et seriøst arbeidsliv. ♦

EU-utvidelsen østover ga Fellesforbundet nye utfordringer

Utvidelsen av EU i 2004 skulle bli en av de virkelig store utfordringer for norsk arbeidsliv og norsk fagbevegelse. Plutselig banket de på døren: Polakker, estere, litauere, latviere. Gode arbeidsfolk, med dårlige erfaringer fra fagforeninger og ikke minst et lønnsnivå langt under norske forhold. Nærmest over natten dukket det opp tømrere, murere og forskalingssnekkere ute på byggeplassene. Ikke kunne de norsk, og ikke forstod de norske regler og kultur for arbeidsmiljø og fagforeningspraksis. Og de godtok et lønnsnivå som for dem var den rene himmelen, men som lå langt under nivået i Norge.

Denne situasjonen kunne ikke vedvare og dette førte til en grunnleggende debatt og et stort engasjement i Fellesforbundets rekker. For første gang besluttet Fellesforbundet og LO å benytte seg av Lov om Allmenngjøring. Loven trådte i kraft allerede 1. januar 1994, men hadde så langt ikke blitt brukt. I 2004 ble det reist krav om at Verkstedoverenskomsten skulle allmenngjøres på sju petrokjemiske anlegg. Tariffnemnda samtykket i dette,

og den første allmenngjøringen på disse anleggene skjedde fra 1. desember 2004. Senere ble det vedtatt allmenngjøring av bygningsarbeid i fylkene Oslo, Akershus, Østfold, Buskerud og Vestfold.

I 2013 er blant annet alle norske byggeplasser allmenngjort og Verkstedsoverenskomsten er delvis allmenngjort for skips- og verftsindustrien. Også jordbruks- og gartnerioverenskomsten er allmenngjort.

Under tariffoppgjøret i 2012 fikk Fellesforbundet arbeidsgiverne med på et forslag om å arbeide for å få til en ny og enklere modell for allmenngjøring av tariffavtaler. Hovedtanken er å allmenngjøre deler av tariffavtalene og at dette kan gjøres uten videre dokumentasjon når partene er enige.

Fellesforbundet har i åra etter den store EU-utvidelsen østover hatt et stort engasjement i spørsmål om arbeidsinnvandring, innleie og sosial dumping. På egne nettsider ble det laget informasjon på flere forskjellige språk som forklarte hvilke rettigheter arbeidstakerne har på det norske arbeidsmarkedet. Det ble

laget en rekke brosjyrer på ulike språk og tolker ble engasjert. Lokalt ble det arrangert kurs og gitt hjelp. Forbundet har kontinuerlig jobbet overfor myndighetene for å få på plass tiltak som kunne bedre på situasjonen.

Sakte, men sikkert kom nye avtaler og lovreguleringer på plass etter vedvarende og intens innsats fra forbundet og

lokale tillitsvalgte. Tillitsvalgte fikk rett til innsyn i lønnsvilkåra for de ansatte hos underleverandørene. Det ble innført solidaransvar for manglende utbetalt lønn. Økte straffer for brudd på reglene ble vedtatt, og Arbeidstilsynet og petroleums-tilsynet fikk muligheter for å gripe inn når de oppdaget tilfeller av sosial dumping.

– Vi er ikke i mål med arbeidet om-

EU-utvidelsen østover har ført til at mange utenlandske arbeidstakere har meldt seg inn i Fellesforbundet. På bildet må ryggen til ombud Julia Maliszewska i forbundets bygningsarbeiderforening i Oslo brukes i forbindelse med en underskriftsinnsamling blant polske arbeidere med krav om å få innført solidaransvar.

kring disse sakene, og bare framtida vil vise hvor viktig og utfordrende dette blir. Arbeidsinnvandring er noe vi må regne med vil øke i åra framover, sier Arve Bakke.

Innleie av arbeidskraft henger nøye sammen med sosial dumping og kravet om allmenngjøring av tariffavtaler. Vikarbyråer og vikarer er ikke noe nytt i norsk arbeidsliv, og de krav som stilles, er regulert i tariffavtaler og i Arbeidsmiljøloven. Utvidelsen av EU i 2004 åpnet også her for en ny virkelighet. En rekke vikarbyråer kom på banen og tilbød seg å leie ut spesielt utenlandske arbeidstakere til norske firmaer. Dette var arbeidstakere som formelt var ansatt i vikarbyråene, mange av dem utenlandske.

Denne utviklingen startet alt mot slutten av 1980-tallet med nedleggelsen av alle skipsverftene, og oppbygging av verkstedindustri som hadde oljenæringen som kunder. Dette bidro til at tariffavtaler ble uthult, og lønnsnivået presset på mange arbeidsplasser. I løpet av 1990-åra fikk utleiemarkedet etter hvert så stort omfang at det på enkelte

arbeidsplasser var flere innleide enn faste ansatte.

Dette var selvsagt en stor utfordring som Fellesforbundet var nødt til å gripe tak i. En viktig forutsetning for å få gjort noe var god organisasjonsopplutning på arbeidsplassene og gode tariffavtaler. For Fellesforbundet var målet at den innleide arbeidskraften skulle gå på de samme tariffavtaler som de fast ansatte i innleiebedriften. Dette prinsippet fikk forbundet på plass under tariffoppgjøret i 2012.

Forbundsleder Arve Bakke mener at likebehandlingsprinsippet i vikarbyrådirektivet, som ble implementert i arbeidsmiljøloven fra 1. januar 2013, har styrket de fagorganiserte og tariffavtalenes plass. Dette skyldes ikke minst de bestemmelsene forbundet forhandlet seg fram til i 2012. Forbundets målsetting har vært å hindre at arbeidsgiverne skulle øke bruken av vikarer og innleide. Det håper forbundslederen blir resultatet av tariffbestemmelsene og direktivet. ♦

Fakta

■ 1994: EØS-avtalen trer i kraft og Norge blir en del av det indre marked og får felles arbeidsmarked med EU-landene. Lov om allmenngjøring av tariffavtaler trer i kraft.

■ 2004: EU utvides østover med ti nye medlemsland, de fleste med helt andre lønns- og arbeidsbetingelser enn i de fleste andre EU/EØS-stater.

■ 2004: Første vedtak om allmenngjøring av tariffavtaler. Første avtale var Verkstedsoverenskomsten som ble allmenngjort for sju petrokjemiske anlegg i Norge. Deretter fulgte året etter allmenngjøring av Fellesoverenskomsten for byggfag i Oslofjordområdet. I årene etter ble det fattet flere vedtak om allmenngjøring av forbundets avtaler.

■ 2012: Enighet i lønnsoppgjøret om nye prinsipper for allmenngjøring av tariffavtaler. Innleide fra vikarbyråer sikres samme vilkår og omfattes av forbundets overenskomster.

Tommy Rannov Nystad (45),

leder av Fellesforbundet
avdeling 143 Helgeland

– Hva betyr Fellesforbundet for deg?

– Tilhørighet, samhold, styrke og troverdighet. Jeg ble organisert under lockouten i 1986 og fikk føle samholdet og styrke når mange står sammen. Da kjempet LO for kortere arbeidsdag. Lockouten førte til at LO og Jern og Metall med Lars Skytøen i spissen fikk gjennom sine krav.

– Hva mener du er det viktigste Fellesforbundet har fått utrettet for medlemmene på disse 25 årene?

– Forbedring av lønns og arbeidsvilkår, AFP-ordningen, betalt fem ukers ferie, og 14 dagers betalt permisjon i forbindelse med fødsel. ♦

Pensjon – en viktig sak i mer enn 25 år

Gradvis utover i 1990-åra ble AFP-ordningen forbedret fram til 62 år som fortsatt er aldersgrensen for AFP - og i dag også for folketrygden.

– Vi må vel kunne si det så sterkt som at det var Fellesforbundet som var spydspiss for å få AFP-reformen igjen, både i de forbundsvisе og i de samordnede tariffoppgjørene på 90-tallet, mener forbundsleder Arve Bakke.

Fellesforbundet var også i høyeste grad delaktig i den nye pensjonsreformen som ble vedtatt av et stort flertall i Stortinget i 2010 etter mange og lange utredninger og debatter. Selv om alle fagorganiserte, det gjaldt også medlemmer av Fellesforbundet, ikke var helt enige, vedtok LO-kongressen i 2009, med overveldende flertall, å støtte forslagene til pensjonsreform som blant annet gjorde det

mulig for alle i privat sektor å ta ut folketrygd fra fylte 62 år.

Men pensjonsspørsmålet sluttet ikke med den nye pensjonsreformen. Lenge før man kom så langt, hadde kravet om obligatorisk tjenestepensjon kommet opp. I privat sektor var det i mange bedrifter innført pensjonskasser og private pensjonsordninger utover folketrygden. Men det var langt fra alle som hadde slike private pensjonsbidrag. Det var helst i de store konsernene med god økonomi og velordnede forhold. Det store flertall private bedrifter hadde ingen pensjonsordning. Det sa seg selv at dette var en åpenbar urettferdighet. Ved tariffoppgjøret i 1998 reiste Fellesforbundet på vegne av LO-fellesskapet spørsmålet om å innføre en innskuddsbasert pensjonsordning for ansatte i privat sektor. Forbundet fikk med seg arbeidsgiverne på å sende et brev til Bondevik I-regjeringen for å få utredet dette.

Hovedoppgjøret i 2002 ga som resultat at obligatorisk tjenestepensjon skulle drøftes på hver enkelt bedrift. Fellesforbundet hadde denne saken oppe på landsmøtet i 2003. Der ble det vedtatt et krav om å få en obligatorisk tjenestepensjonsordning som

en minsteordning. Ved oppgjøret i 2004 tok Fellesforbundet dette opp i forhandlingene med Teknologibedriftenes Landsforening (TBL). Arbeidsgiverne avviste kravet om en tariffestet ordning, men gikk i stedet med på en ny henvendelse til Regjeringen Bondevik. Regjeringen kvitterte med å si at de ville fremme et forslag overfor Stortinget om en slik ordning i løpet av Stortingsperioden.

Stortinget vedtok senere å innføre Obligatorisk Tjenestepensjon (OTP) fra 1. juli 2006. Det ble derimot ikke sagt noe om hva slags dekningsnivå man skulle legge seg på. Nivået for tjenestepensjonene i privat sektor er i skrivende stund fortsatt et aktuelt tema, og kan bli reist senere.

– Pensjon er våre penger, og en del av lønna. Selvsagt skal vi være med på å ha innflytelse over hvordan disse midlene skal brukes, er Arve Bakkes syn.

Og han støttes fullt ut av sin forgjenger, Kjell Bjørndalen:

– Vi må selvsagt ha et ord med i laget når en ny tjenestepensjonsordning skal utformes. Vårt utgangspunkt er at vi må få til en bedre ytelse enn det dagens ordning gir, understreker Kjell Bjørndalen. ♦

Fellesforbundet har jobbet og fått gjennomslag for å sikre medlemmene muligheter til AFP og obligatorisk tjenestepensjon.

Fakta

- 1983: Landsmøtet i Jern og Metall vedtar krav om innføring av fleksibel pensjonsalder
- 1988: Enighet i lønnsoppgjøret om å opprette avtalefestet pensjon (AFP)
- 1989: Avtalen gir rett til å gå av med AFP fra fylte 66 år
- 1990: AFP gir rett til å gå av ved fylte 65 år fra 1. januar 1991
- 1993: AFP-alderen senkes til 64 år og ytelsene økes fra 52 til 60 prosent av brutto lønn
- 1996: AFP-alderen senkes til 63 år fra 1997 og til 62 år fra og med 1998
- 1998: Krav om innføring av obligatorisk tjenstepensjon reises
- 2002: Enighet i tariffoppgjøret om at innføring av tjenstepensjon skal kunne drøftes på den enkelte arbeidsplass
- 2003: Landsmøtet i Fellesforbundet vedtar premissene for det som skal bli en ny Folketrygdlov
- 2004: Ved hjelp av regjeringen vedtak om innføring av obligatorisk tjenstepensjon i privat sektor
- 2007 Landsmøtet i Fellesforbundet vedtar premissene for det som skal bli en ny AFP
- 2008: LO framforhandlet ny AFP i hovedoppgjøret
- 2011: Ny folketrygdlov gjennomføres med rett for alle til å gå av med pensjon fra fylte 62 år

Magne Glimdal (53),

*leder av Fellesforbundet
avdeling 1 Oslo - Akershus*

– Hva betyr Fellesforbundet for deg?

– Trygghet for arbeidstakerne, tariffavtalene og kursene for skolering av tillitsvalgte.

– Hva mener du er det viktigste Fellesforbundet har fått utrettet for medlemmene på disse 25 årene?

– Det er etter min mening AFP-ordningene som LO og Fellesforbundet ivret for. Meget viktig er omfattende tariffavtaler som fører til mindre sosial dumping, allmenngjøringen av tariffavtalene, fem ukers ferie for de som har tariffavtale, samt vår påvirkning for å opprettholde Arbeidsmiljøloven etter reverseringen i 2005. Viktig har også vært økt medbestemmelse på arbeidsplassen ved permitteringer og oppsigelser med god støtte fra avdelingen når vi trengte hjelp. Samholdet i klubben har også vært viktig. ♦

— Vår kollektive tankegang vil bli utfordret! —

Intervju med forbundsleder Arve Bakke

– I år fyller Fellesforbundet 25 år. Hvordan tror du forbundet ser ut om nye 25 år?

– Forhåpentlig er vi fortsatt et stort og sterkt fagforbund som har stor tillit i samfunnet. Skal vi få til det, er det noen forutsetninger som må på plass. Skal vi klare å beholde forbundets styrke, er det viktig at organisasjonsgraden ikke svekkes.

Vi er avhengige av å ha stor oppslutning på de arbeidsplassene der vi er representert. Det krever at vi må bli flinkere enn vi er i dag til å få med oss de utenlandske arbeidstakerne som det blir stadig flere av. Alt i dag kommer halvparten av de som jobber innen bygg og anlegg i Osloområdet fra andre land enn Norge.

– Vi er som organisasjon nødt til å bli enda mer omstillingsvillige, og det tror jeg kan bli krevende nok. Vi må også utvikle oss slik at vi kan tilby våre medlemmer hjelp og assistanse også på andre områder

enn det vi tradisjonelt har drevet med som har vært lønn, arbeidstid og andre arbeidsforhold.

– Fellesforbundet skal fortsatt være det forbundet som går først i tariffoppgjørene, og vise at vi har tro på frontfagsmodellen. Til slutt vil jeg nevne at vi også må passe oss for at prisen, kontingenten, ikke blir så høy at framtidige arbeidstakere ikke vil være med lenger.

– Da Fellesforbundet ble etablert, ble det fra ledende hold sagt at de håpet dette bare var begynnelsen på en sammenslutning av flere forbund. Vil det skje?

– Jeg tror ikke vi har sett slutten på den omstruktureringen i fagbevegelsen som har pågått lenge. Men en sammenslutning av nye forbund må skje gjennom en naturlig prosess. Vi kommer ikke til å drive noen spesiell aktivitet overfor andre forbund, men våre dører er åpne for samarbeid.

– Er ett forbund for alle lønns- og arbeidstakere i privat sektor et mål?

– Jeg ser ikke det som utenkelig at utviklingen vil gå den veien, men som sagt; det må skje gjennom en naturlig prosess. Jeg tror mye også vil avhenge av hva slags rolle LO vil spille innen privat sektor i årene som kommer.

– Nye yrker og nye bransjer dukker opp i økende tempo, og der arbeidstakerne mangler den faglige ballast det tradisjonelle arbeidslivet har. Frykter du et mer individualisert arbeidsliv, og at fagbevegelsens rolle dermed vil svekkes?

– Vi må være forberedt på at den kollektive tankegangen som vi står for, vil bli utfordret. Det krever at vi som forbund er tilpasningsdyktig til nye tider og nye trender. Vi må passe oss for å bli oss selv nok, og huske på at vi er til for medlemmene, og ikke

omvendt. Vi må tilpasse oss det samfunnet og det arbeidsmarkedet vi til en hver tid lever i.

– Er du fornøyd med Fellesforbundets plass i LO?

– Vi har en betydelig innflytelse i dag, men vi ønsker endringer slik at LO blir mer tilpasset og samordnet med forbundenes aktiviteter.

– Fellesforbundet og LOs nære kontakt med Arbeiderpartiet og den sittende regjering, har vært og er viktig. Det kan komme en borgerlig regjering til høsten. Hvordan vil dere stille dere til den?

– Vi skal nok klare å takle også det selv om vi vil få større problemer med å få gjennomført vår arbeidslivspolitik, og opprettholde den standarden vi vil ha, spesielt innenfor helse, miljø og sikkerhet, sier Arve Bakke. ♦

Forbundsleder i jubileumsåret,
Arve Bakke.

Terje Berghagen (45),
*leder av Fellesforbundet avdeling 43
Øvre Buskerud fagforening*

– Hva betyr Fellesforbundet for deg?

– Fellesforbundet betyr sikkerhet for at lover og regler i arbeidslivet blir overholdt. Forbundet har et godt utbygd uteapparat som bistår enkeltmedlemmer / klubber i saker som oppstår.

– Hva mener du er det viktigste Fellesforbundet har fått utrettet for medlemmene på disse 25 årene?

– Forbundet har vært med på å kjempe fram og utvikle goder for arbeidstakerne, og stått opp mot sosial dumping i norsk arbeidsliv. Det har påvirket myndighetene til å få på plass regelverk og utvikle arbeidsverktøy vi som tillitsvalgte kan bruke i vårt arbeid. ♦

